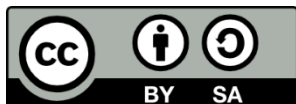

METODICKÝ LIST K IMPLEMENTACI EVALUAČNÍHO/AUTOEVALUAČNÍHO NÁSTROJE DO VÝUKY BUDOUCÍCH UČITELŮ

Vladimíra Hornáčková

SEBEREFLEXE A REFLEXE V RÁMCI DRAMATICKÉ VÝCHOVY

Obsah

1. Oblast pilotní implementace EAN	2
2. Cíle a rozvíjené kompetence	2
3. Realizace implementace EAN	4
4. Podněty k autoevaluaci a formativnímu hodnocení	5
5. Použité zdroje	5
6. Rozšiřující zdroje poznatků k samostudiu	6

1. OBLAST PILOTNÍ IMPLEMENTACE EAN

Název předmětu: Dramatická výchova

Ročník a semestr: 2. ročník oboru Učitelství pro 1. stupeň ZŠ, 3. semestr

Rozsah: 26 hodin/semestr

2. CÍLE A ROZVÍJENÉ KOMPETENCE

Evaluační nástroje sebereflexe, reflexe a technika ERB byly v rámci dramatické výchovy uplatňovány, ale nyní jsou více zdůrazňovány a inovovány s akcentem na sebereflexi při vstupování studentů do her v roli a improvizací. Jedná se o uplatnění evaluačního nástroje průběžně při výuce dramatické výchovy se zaměřením konkrétně na:

Sebereflexe, reflexe, sebezpozorování a seberegulaci v dramatické výchově.

- Reflektování všech činností uskutečněných individuálně na základě pozorování.
- Reflexe prožitků studentů při adaptaci na nové prostředí učebny.
- Sebereflexe komunikace na začátku a konci výuky (viz příloha 3).
- Využívání evaluačních technik podle třífázového modelu učení.
- Prezentování sebereflexe podle evaluační techniky ERB.
- Prostřednictvím reflektivní techniky ERB tvorba individuální a skupinové reflexe.
- Zpětná vazba v podobě sebereflexe na improvizací činnosti v průběhu semestru (dotazník na sebereflexi vlastní improvizace – viz příloha 2).

2

Cílem dramatické výchovy je osobnostní a sociální rozvoj studenta se zaměřením sebereflexi a reflexi jako třetí části ve výuce dramatické výchovy, která je zaměřena ve velké míře na reflexi. Její hodiny obsahují tři části – rozehrátí, soustředění a reflexe.

Východiska: Studenti mají proniknout do systému dramatické výchovy (dále DV) a strukturovaného dramatu s uplatněním metod a technik DV. Prostřednictvím evaluačních prostředků se mají posunout v osobnostním a sociálním rozvoji. Zvládnutím a aplikací metod a technik DV v pedagogické praxi jsou připraveni k získávání zpětné vazby, která je v dramatické výchově klíčová. Důraz se klade na bezpečné a netradiční prostředí, v kterém se odehrává výuka a reflexe.

Cílem předmětu Dramatická výchova je seznámit studenty se základy dramatické výchovy, poskytnout hlubší individuální a skupinové neboli sebepoznávání a sebereflexi vzájemné poznávání ve skupině s důrazem na rozvoj sociálního citění.

Předmět nabízí osvojování vybraných metod a technik dramatické výchovy s působením na osobnostní a sociální rozvoj studenta, rozvoj jeho schopností pro aplikaci metod a technik dramatické výchovy v praxi.

Z cíle hlavního vycházejí konkrétní cíle zaměřené na reflektivní a evaluační činnosti (ke každému z níže uvedených cílů se vztahují konkrétní evaluační postupy/nástroje – uvedeno v závorkách):

1. Pozorovat vlastní osobnost v improvizacích a rolových hrách
2. Sebereflektovat vlastní jednání, konání, rozhodování a řešení situací
3. Sebereflektovat styl a typ učení a porozumět své vlastní individualitě (využití evaluační techniky ERB, reflektování ve skupině – záznamy z pozorování sebe samého).
4. Reflektováním, poznáním a úvahou porozumět problematice hra v roli a improvizace (záznamy pozorování, rozbor videozáznamů, sebereflexe, reflexe)
5. Sebereflexe v práci ve skupině a docenění významu skupinové práce.
6. Reflektovat skupinovou práci v dramatické výchově a reflektovat strukturované drama. Pochopit význam pedagogického projektu ve vztahu k sobě, k výchovně-vzdělávacím činnostem, k individualitám dětí.

Předmět nabízí osvojování vybraných metod a technik dramatické výchovy s působením na osobnostní a sociální rozvoj studentů, rozvoj schopností pro aplikaci metod a technik dramatické výchovy v primárním vzdělávání. Interaktivním přístupem získají studenti inspiraci pro budování empatie, důvěry a otevřenosti a inspiraci pro kooperativní učení v ZŠ.

Osobnostní a sociální rozvoj metodami dramatické výchovy se zaměřením na smyslové vnímání a tvořivost a především na schopnost reflexe a sebereflexe. Pochopení významu a struktury dramatické hry se rozšíří u studentů kompetence komunikativní, řešení problémů a sociální vlivem uplatnění DV jako principu a metody v realizaci mikrovýstupů pedagogického působení.

Fáze řízených činností v rámci DV:

1. Úvod – rozehrátí, uvolnění.
2. Hlavní část – soustředění, řešení problému, dramatická hra.
3. Závěr – reflexe, relaxace, uvolnění.

Stavba - struktura dramatické hry, improvizace:

1. Expozice = uvedení do děje
- do této fáze patří tvorba prostředí, zjišťování informací o osobách...
2. Kolize = zařazení dramatického prvku, tj. problému či konfliktu (co se stalo, nebo co se asi mohlo stát)
- vyvolává napětí a potřebu situaci řešit
- fáze objasňování, hledání vysvětlení, zjišťování dalších doplňujících informací.
3. Krize = vyvrcholení situace, kdy už je nezbytné začít hledat řešení.
4. Peripetie = obrát a možnosti řešení
- účastníci sami hledají a nacházejí řešení, sami se rozhodují, ke kterému řešení přistoupí, kterou z nalezených možností zvolí.
5. Katarze = rozuzlení
- závěrečná fáze, kdy dochází k vyřešení situace a ukončení. Uvolní se napětí, zklidňují se emoce, rekapitulujeme, k čemu jsme došli.
Reflexe = prostor pro vyjádření svých pocitů, vjemů, poznatků a nových zkušeností.
- je nezbytným závěrem dramatické hry, musí se bezpodmínečně zařadit vždy

po emocionálních činnostech, aby děti mohly pojmenovat své vlastní prožitky a neodcházely a nebyly vlivem silného emočního náboje traumatizovány,

- je důležitá i vzhledem k možnosti přenosu získaných zkušeností do jiných situací a pro vyhodnocení správného či mylného řešení apod.

Student v rámci dramatické výchovy pozoruje a diskutuje realizaci vzdělávacích činností a vidí, že jsou aplikovány na možnosti a schopnosti žáků. Zrcadlí si volbu metody, techniky dramatické výchovy a pozoruje, jaký mají vliv na řešení situací a problémů vyskytujících se v edukaci. Smyslem dramatické výchovy je vnitřní zážitek a přes častou sebereflexi získávat osobní zkušenosti, které pomáhají rozvíjet kompetence studentů a flexibilně se přizpůsobit měnícím se životním podmínkám.

Zdůvodnění: Záměrem uváděných evaluačních nástrojů a reflektivních postupů je kromě podpory motivace studentů ke zvolenému oboru vést studenty k sebepoznávání vlastní individuality a přes ni více porozumět individualitě žáků na ZŠ. Potřebné je vést studenty k hlubšímu zamýšlení nad projevy osobnostními a sociálními a nad jednotlivými pedagogickými jevy, naučit je reflektovat sebe a využívat evaluační strategie v prostředí v základní škole, adekvátním způsobem provádět reflektivní činnosti a motivovat studenty k vzájemné sebereflexi, reflexi, diskusi a sdílení zkušeností.

Znalosti: Student se orientuje v evaluačních nástrojích, konkrétně rozumí výkladu sebereflexe jako zpětné vazby a ohlednutí na sebe sama, zná třífázový model učení a zná podrobně vliv reflexe v učení.

Dovednosti: Student umí použít sebereflexi při poznávání sebe sama a dokáže posoudit kvalitu reflektivních technik a využít je v dramatické výchově. Sebereflexe vyhodnocuje, porovnává a využívá k optimalizaci vlastního vzdělávání a k aplikaci v edukaci na ZŠ.

Způsobilosti: Student je schopen vyhodnotit dopad a evaluačního nástroje – sebereflexe ve vzdělávání pro získání zpětné vazby v rámci sebepozorování a zamyslet se nad rozvojem svých profesních kompetencí.

3. REALIZACE IMPLEMENTACE EAN

Sebereflexe a reflexe tvoří pravidelnou součást každé výuky pro osvojení práce s tímto evaluačním nástrojem. Sebereflexe jako evaluační nástroj také poskytuje příležitost pro aplikaci poznatků z dramatické výchovy a vede k uvědomování si, jak je důležité reflektovat učivo, zejména hru v roli a improvizaci. V dramatické výchově dochází k vysvětlení základních pojmů a cílů dramatické výchovy se zaměřením na formativní hodnocení, k vytváření podmínek pro aplikaci metod a technik DV, ve kterých se uplatňuje častá reflexe a sebereflexe, reflexe smyslového vnímání a sebereflexe skupinového cítění, sebereflexe neverbální a verbální komunikace (viz příloha 3), metody DV – hra v roli, dramatická hra a improvizace, reflektivní řešení dramatických modelových situací s fantazií a tvořivostí.

Možný způsob realizace EAN:

- Zvládat formativní hodnocení, které je pravidelné v dramatické výchově jako zpětná vazba a směřuje k dalšímu rozvoji.
- Reflektovat výchovně-vzdělávací činnosti a docenit sebereflexi a reflexi.
- Využívat dovednosti z dramatické výchovy na vlastní pedagogické praxi.
- Porozumět více sobě samému a přes sebe více chápat individualitu žáků.
- Reflektovat skupinové cítění a spolupráci skupiny.
- Reflektovat metody a techniky a docenit jejich význam v edukaci.
- Poskytovat zpětnou vazbu v průběhu strukturovaného dramatu a vzhledem k individualitě sebe sama a poslů žáka.
- Pravidelně reflektovat svou komunikaci (viz příloha 3 – sebereflexe komunikace)
- Zohledňovat úspěchy a identifikovat oblasti na postupné zlepšování,
- Podporovat se v rozvoji dovedností sebehodnocení, což umožní studentům samostatně analyzovat svůj pokrok.

Implementace sebereflexe a reflexe do vzdělávání je již běžnou metodou, ale sebereflexe studentů byla méně využívána hlavně pro sebezpoznávání. Reflexe skupinové práce a edukačních činností a rozbor sebereflexi - testů (sebereflexe komunikace) vedly studenty k hlubšímu zamyšlení nad významem dramatické výchovy a celkových vzdělávání vlastním a uvědomování si souvislostí se vzděláváním dětí v mladším školním věku.

4. PODNĚTY K AUTOEVALUACI A FORMATIVNÍMU HODNOCENÍ

Pro autoevaluaci se velmi osvědčila sebereflexe studentů, technika ERB pro sebezpoznávání vlastní individuality. Při sebehodnocení a formativním hodnocení bylo potřebné reflektovat skupinovou práci, hru v roli, improvizace a diskuse, které měly význam pro docenění dramatické výchovy.

Implementace testu komunikace neboli sebereflexe komunikace, evaluační techniky ERB pro sebereflexi studentů byla potřebná pro poznávání vlastní individuality a zároveň pro edukační činnost. Reflexe skupinového cítění, spolupráce ve skupině a reflektivní technika DV – např. „škála názorů“ mají velký význam pro uplatňování dramatické výchovy ve smyslu osobnostního a sociálního rozvoje. Využití reflexí a sebereflexí jako ohlédnutí za edukací s vyhodnocením uplatňovaných strategií odpovídají konstruktivistickému přístupu s E-U-R ve vzdělávání a zároveň byly silným zážitkem určeným pro pochopení učiva a názorným příkladem neboli aplikací v edukaci se žáky na 1. stupni ZŠ.

5. POUŽITÉ ZDROJE

Blahová, K. (1996). *Uvedení do systému školní dramatiky*. Praha.

Hornáčková, V. (2014). *Inspirace pro tvorbu projektu v mateřské a základní škole na téma „Včelka a příroda“*. Hradec Králové. ISBN 978-80-7435-505-9

Machková, E. (2002). *Metodika dramatické výchovy*. 9. vyd. Praha. ISBN 80-7068-166-7.

Valenta, J. (1998). *Metody a techniky dramatické výchovy*. 2., rozš. vyd. Praha. ISBN 80-86106-02-0.

6. ROZŠIŘUJÍCÍ ZDROJE POZNATKŮ K SAMOSTUDIU

Marušák, R. (2008). *Dramatická výchova v kurikulu současné školy*. Vyd. 1. Praha. ISBN 978-80-7367-472-4.

Valenta, J. (1999). *Dramatická výchova a sociálně psychologický výcvik*. 1. vyd. Praha. ISBN 80-85866-40-4.

Valenta, J. (2010). *Učíme (se) komunikovat. Metodika komunikace v rámci osobnostní a sociální výchovy*. Kladno.

Valenta, J. (1995). *Kapitoly z teorie výchovné dramatiky*. Praha. ISBN 80-85866-06-4.

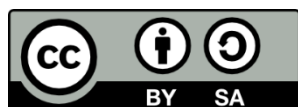
WAY, B. (1996). *Rozvoj osobnosti dramatickou improvizací*. Praha.

Metodický list je doplněn následujícími přílohami:

Příloha 1: Ukázka výuky Dramatické výchovy v edukačních modulech zaměřených na evaluační strategie

Příloha 2: Dotazník na sebereflexi improvizace jako základní metody dramatické výchovy

Příloha 3: Sebereflexe komunikace – test

Toto dílo METODICKÝ LIST K IMPLEMENTACI EVALUAČNÍHO/AUTOEVALUAČNÍHO NÁSTROJE DO VÝUKY BUDOUCÍCH UČITELŮ je licencováno pod licencí Creative Commons 4.0 ve variantě BY-SA. Licenční podmínky navštivte na adrese [creativecommons.org ZDE](https://creativecommons.org/licenses/by-sa/4.0/).